

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан соціально-гуманітарного факультету

Оксана ГОМОТЮК

« 29 » 2025р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Віктор ОСТРОВЕРХОВ

« 29 » 2025 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ІННІОТ

Святослав ПИТЕЛЬ

« 29 » 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Загальна психологія»
ступінь вищої освіти – бакалавр
галузь знань С Соціальні науки, журналістика,
інформація та міжнародні відносини
спеціальність С 4 Психологія
освітньо-професійна програма – «Психологія»

кафедра психології та соціальної роботи

Форма навчання	Курс	Се-местр	Лекції (год.)	Практ. (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Залік (сем.)	Екзамен (сем.)
Денна	1	1,2	76	74	9	20	61	240	1	2
Заочна	1	1,2	16	8	-	-	216	240	2	3

Тернопіль – ЗУНУ
2025

Робоча програма розроблена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини, спеціальності С 4 Психологія, затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 8 від 26.06.2025 р.)

Робочу програму склала доцент кафедри психології та соціальної роботи, к.психол.н., доцент **Бугерко Ярослава Миколаївна**.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології та соціальної роботи, протокол № 1 від «26» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри психології та соціальної роботи, д.психол.н., професор

Андрій ГІРНЯК

Гарант ОП «Психологія»
д.психол.н., професор

Андрій ГІРНЯК

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ”

1. Опис дисципліни “Загальна психологія”

Дисципліна “Загальна психологія”	Галузь знань, спеціальність, ОПП, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 8	Галузь знань – С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини	Статус дисципліни обов’язкова Мова навчання українська
Кількість залікових модулів – 8	Спеціальність – С 4 Психологія»	Рік підготовки: <i>Денна – 1. Заочна – 1</i> Семестр: <i>Денна – 1,2. Заочна – 1,2</i>
Кількість змістових модулів – 4	Освітньо-професійна програма – «Психологія»	Лекції: <i>Денна – 76 год.</i> <i>Заочна – 16 год.</i> Практичні заняття: <i>Денна – 74 год.</i> <i>Заочна – 8 год.</i>
Загальна кількість годин – 240	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Самостійна робота: <i>Денна – 61 год.</i> <i>Заочна – 216 год.</i> Тренінг – 20 год. Індивідуальна робота : <i>Денна – 9 год.</i>
Тижневих годин – 8 з них аудиторних – 5		Вид підсумкового контролю – залік (1 сем.), екзамен (2 сем.)

2. Мета і завдання вивчення дисципліни «Загальна психологія»

2.1. Мета вивчення дисципліни - забезпечення майбутніх психологів знаннями з загальної психології на основі теоретичних знань, озброїти вміннями і навиками визначення психологічного контексту в умовах практичної діяльності.

2.2. Завдання вивчення дисципліни:

- формування уявлення про психічну активність як засіб відображення та перетворення навколишнього світу; аналіз закономірностей функціонування психіки;
- розширення світоглядного і професійного горизонту в результаті ознайомлення із розвитком психології як науки;
- ознайомлення з структурними компонентами психіки та їх взаємозв’язком;
- набуття студентами навичок пояснення і використання в практичній діяльності особливостей перебігу психічних процесів, функціонування психічних станів та прояву психічних властивостей.
- формування студентами навичок свідомого самоконтролю та саморегуляції власних психічних станів та поведінки.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

- СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
- СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
- СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни.

Набуття студентами компетентності з курсу можливе за актуалізації їхніх знань з дисциплін «Психологія професійної діяльності».

2.5. Результати навчання.

Результати навчання даної дисципліни деталізують такі програмні результати:

ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПРН5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

3. Програма навчальної дисципліни:

Змістовий модуль 1. Психологія як система знань. Психіка як предмет психології.

Тема 1. Предмет психології як науки, її завдання. Загальні принципи пізнання світу. Специфіка психологічного знання. Життєві і наукові психологічні знання. Особливості та можливості психології. Значення терміна «психологія». Психологія як наука про психіку і психічні явища. Предмет, цілі і завдання сучасної психології. Загальнопсихологічні категорії. Класифікація психічних явищ: психічні процеси, психічні стани, психічні властивості. Психічні процеси: пізнавальні, емоційні, вольові. Психічні стани як характеристика загального стану психіки. Основні характеристики психічних станів: тривалість, спрямованість, стійкість, інтенсивність. Психічні властивості особистості: спрямованість, темперамент, здібності, характер.

Тема 2. Принципи, методи та місце психології у структурі сучасних наук. Методологічні принципи психології (за О.М.Ткаченком): детермінізму, відображення, єдності психіки і діяльності, розвитку психіки, системно-структурний. Загальне уявлення про методи наукового дослідження. Універсальні та спеціальні методи психологічного дослідження. Основні групи психологічних методів: не експериментальні - спостереження, самоспостереження, бесіда, анкетування, аналіз продуктів діяльності. Експериментальні методи - природний і лабораторний експерименти, тестування. Взаємозв'язок психології і сучасних наук. Основні галузі психології. Фундаментальні і прикладні галузі психології.

Тема 3. Становлення психології як науки. Основні підходи до визначення історичних етапів розвитку психологічної науки. Етапи історичного поступу психології: міфологічний, філософський, науковий. Формування засад наукової психології. Культурологічний підхід у тлумаченні історії психології В.А.Роменця. Основні наукові школи та напрямки психології. Структуралізм, функціоналізм і гештальтпсихологія. Фройдизм, психоаналіз. Неофройдизм. Трансперсональна психологія. Біхевіоризм. Необіхевіоризм. Оперантний біхевіоризм. Когнітивізм. Гуманістична психологія. Психологічні концепції. Концепція Піаже: стадії розвитку інтелекту. Концепція Л.С. Виготського: теорія вищих психічних функцій.

Тема 4. Поняття про психіку. Психіка як властивість високоорганізованої живої матерії. Природа і механізми психічних явищ. Подразливість. Чутливість і відчуття, їхні властивості й основні відмінності у порівнянні з подразливістю. Поведінка як процес пристосування до умов зовнішнього середовища. Свідомість як вищий рівень психічного відображення. Основні функції психіки. Забезпечення адаптації до умов зовнішнього середовища — інтегративна функція психіки. Загальні проблеми походження психіки людини.

Тема 5. Психіка у філогенезі та історіогенезі: розвиток психіки тварин. Розвиток психіки тварин. Інстинктивна поведінка тварин і стадія елементарної поведінки. Роль властивостей зовнішніх подразників у формуванні поведінки тварин, що знаходяться на рівні розвитку елементарної сенсорної психіки. Диференціація органів чутливості. Вчення І.П.Павлова про умовні і безумовні рефлекси. Стадія навичок і предметного сприйняття, її основні особливості. Стадія інтелектуальної поведінки. Основні особливості стадії

інтелектуальної поведінки. Концепція Леонтьєва-Фабрі.

Змістовий модуль 2. Основні категорії психології

Тема 6. Походження і розвиток свідомості людини.

Поняття про свідомість. Свідомість як вищий рівень психічного відображення і вищий рівень саморегуляції. Я-концепція. Взаємозв'язок розвитку мозку і свідомості людини. Роль праці у формуванні і розвитку свідомості людини. Культурно-історична концепція розвитку психіки людини. Поняття про вищі психічні функції в концепції Л.С.Виготського. Інтеріоризація. Поняття аналізатора. Співвідношення психічних явищ і роботи мозку. Теорія умовно-рефлекторного вчення І.П.Павлова. Основні функціональні блоки мозку, їхній зв'язок із психічними процесами і роль у керуванні поведінкою у теорії О.Р.Лурії. Проблема співвідношення фізіологічних і психічних процесів.

Тема 7. Неусвідомлювані психічні процеси. Неусвідомлювані механізми і дії. Загальна характеристика проблеми неусвідомлюваних психічних процесів. Класифікація неусвідомлюваних процесів. Концепція неусвідомлюваної установки Д.М.Узнадзе. Значущість вегетативних компонентів для психологічних досліджень. Неусвідомлювані спонуки свідомих дій. Дослідження неусвідомлюваних процесів З.Фройдом. Теорія несвідомого. Механізми витіснення й опору. Значення теорії З.Фрейда для лікування невротичних симптомів. Надсвідомі процеси. Співвідношення свідомих і надсвідомих процесів.

Тема 8. Діяльність як основна форма активності особистості. Поняття про особистість. Активність особистості та її джерела. Активність і діяльність. Діяльність як суттєвий вид активності людини. Структура діяльності. Екстеріоризація та інтеріоризація дій як етапи розвитку та основна форма оволодіння діяльністю. Поняття про навички, вміння, звички. Основні види діяльності (ігрова, учбова, трудова) та їх порівняльна характеристика. Гра як провідна діяльність і її психологічні особливості. Учбова діяльність та її психологічна характеристика. Психологічна структура і зміст трудової діяльності. Творчість як самостійний вид діяльності.

Тема 9. Спілкування як між'суб'єктні взаємини. Поняття про спілкування. Значення спілкування в розвитку особистості. Вербальні та невербальні засоби спілкування. Комунікативна, інтерактивна та перцептивна функції спілкування. Рефлексія, ідентифікація, стереотипізація. Сміслові бар'єри спілкування. Конфлікт та його види. Психолого-педагогічне спілкування, умови його ефективності. Соціально-психологічний тренінг спілкування.

Змістовий модуль 3. Сенсорно-перцептивна сфера особистості

Тема 10. Відчуття як початкова ланка пізнавальних процесів. Загальне поняття про відчуття. Відчуття як чуттєве відображення окремих властивостей предметів. Фізіологічні механізми відчуття. Поняття про аналізатори. Рефлекторний характер аналізатора. Види відчуттів: інтероцептивні, пропріоцептивні і екстероцептивні відчуття. Контактні і дистантні відчуття. Поняття про модальність відчуттів. Основні властивості і характеристики відчуттів: якість, інтенсивність, тривалість, просторова локалізація. Абсолютна чутливість і чутливість до розрізнення. Абсолютний і відносний порогові відчуттів. Основний психофізичний закон Вебера-Фехнера. Сенсорна адаптація і взаємодія відчуттів. Поняття про сенсibiliзацію. Явище синестезії.

Тема 11. Сприйняття: види та властивості. Загальна характеристика сприйняття. Взаємозв'язок відчуття і сприйняття. Сприйняття як цілісне відображення предметів. Фізіологічні механізми сприйняття. Основні властивості сприйняття: предметність, цілісність, константність, структурність, усвідомленість, апперцепція, активність. Явище апперцепції. Поняття про ілюзії сприйняття. Основні класифікації сприйняття. Сприйняття простору, руху і часу. Фактори, що визначають особливості сприйняття часу.

Тема 12. Пам'ять: теорії і закономірності функціонування. Визначення і загальна характеристика пам'яті. Основні механізми пам'яті: запам'ятовування, збереження, впізнання і відтворення. Проблема пам'яті в гештальтпсихології, в дослідженнях представників біхевіоризму і психоаналізу. Фізіологічні основи пам'яті. Основні процеси і механізми пам'яті. Основні види запам'ятовування: довільне і мимовільне. Поняття про мнемічну

діяльність. Осмислене і механічне запам'ятовування. Відтворення як процес відновлення образу. Пригадування. Впізнання. Явище ремінісценції. Поняття про амнезію. Класифікація основних видів пам'яті.

Тема 13. Уява і творчість. Поняття про уяву. Соціальна природа уяви. Уява та об'єктивна дійсність. Уява і творчість. Види уяви. Мрія і практична діяльність. Аналітико-синтетичний характер процесів уяви. Способи синтезування, які забезпечують виникнення образів уяви. Фізіологічні основи уяви. Ідеомоторні рухи. Індивідуальні властивості уяви. Розвиток уяви.

Тема 14. Мислення та інтелект. Поняття про мислення. Мислення і чуттєве пізнання. Мислення і мова. Соціальна природа мислення. Фізіологічні основи мислення. Форми мислення: поняття, судження та умовиводи. Формування понять у процесі навчання. Мисленнєві операції та їх характеристика. Аналіз, синтез, порівняння, конкретизація, абстрагування, узагальнення, класифікація та систематизація. Мислення і розв'язування задач. Види мислення і його індивідуальні особливості. Поняття про інтелект та основні підходи до його вивчення.

Тема 15. Увага як форма організації психічної діяльності. Увага як психічний феномен. Фізіологічні механізми уваги. Основні характеристики та види уваги. Мимовільна увага і фактори, що її спонукають. Особливості довільної уваги. Соціальні фактори довільної уваги. Післядовільна увага. Характеристика властивостей уваги. Психофізичні характеристики уваги і її основні умови. Відволікання і його фізіологічні засади. Удавана і справжня неувважність.

Змістовий модуль 4. Регулятивна та інструментальна функція психіки

Тема 16. Емоції і почуття: їх роль в житті людини. Поняття про емоційне реагування. Види емоційного реагування: емоційний тон відчуттів та вражень, власне емоції, афект, настрій, стрес, почуття. Фізіологічні основи емоцій. Роль емоцій в житті людини. Характеристика різних емоцій. Емоційні властивості людини. Загальне уявлення про почуття. Характеристика різних почуттів.

Тема 17. Поняття про волю і вольову поведінку. Поняття про волю. Мотиваційна сфера особистості та вольова діяльність. Вольовий акт і його структура. Вольове зусилля. Психологічний аналіз боротьби мотивів та прийняття рішення. Вольові якості особистості та їх розвиток. Завдання виховання та самовиховання волі. Вікові та індивідуальні особливості волі.

Тема 18. Особистість: загальна психологічна характеристика, структура, розвиток. Поняття про особистість в психології. Теорії особистості (З.Фройд, К.Юнг, А.Адлер, К.Горні, Г.Мюррей, К.Левін, А.Маслоу, К.Роджерс та ін.). Поняття про інтереси та їх види. Переконавання та ідеали особистості. Поняття про установку. Цілі особистості та рівні її домагань. Самооцінка та Я-концепція особистості.

Тема 19. Проблема типу темпераменту. Поняття про темперамент. Фізіологічні механізми темпераменту. Типи темпераментів, їх психологічна характеристика. Основні властивості темпераменту: сенситивність, реактивність, активність, пластичність, ригідність, екстраверсія, інтроверсія, емоційна збудливість. Роль спадковості в походженні властивостей темпераменту. Проблема мінливості темпераменту. Роль темпераменту в трудовій і навчальній діяльності. Темперамент і індивідуальний стиль діяльності. Індивідуальний підхід до осіб з різними типами темпераменту.

Тема 20. Природа і сутність характеру. Поняття про характер. Вияв характеру. Структура і риси характеру, його цілісність. Характер і спрямованість особистості. Спадковість і характер. Зв'язок характеру і темпераменту. Формування характеру. Урахування особливостей характеру у індивідуальній та навчально-виховній роботі.

Тема 21. Здатки та здібності людини. Поняття про здібності. Здібності, знання, уміння й навички. Характеристика видів здібностей. Загальні та спеціальні здібності. Структура здібностей: уважність, чутливість, спостережливість, кращі якості мислення, пам'яті, уяви, волі та почуттів. Структура спеціальних здібностей. Наукові, педагогічні, математичні, технічні, літературні, музичні та ін. здібності. Якісна і кількісна характеристика здібностей. Аналіз тестової методики для визначення коефіцієнта розумової обдарованості.

Умови розвитку здібностей.

**4. Структура залікового кредиту з дисципліни «Загальна психологія»
(денна форма навчання)**

Перелік тем	Кількість годин					
	Лекції	Практ. заняття	СРС	ІРС	Тренінг	Контр. заходи
Змістовий модуль 1. Психологія як система знань. Психіка як предмет психології						
Тема 1. Предмет психології як науки, її завдання.	4	4	4	1	4	Поточне опитування, реферати, тестування
Тема 2. Принципи, методи та місце психології у структурі сучасних наук.	2	4	4	1		
Тема 3. Становлення психології як науки.	4	4	4			
Тема 4. Поняття про психіку.	4	4	2			
Тема 5. Психіка у філогенезі та історіогенезі: розвиток психіки тварин.	2	2	2			
Змістовий модуль 2. Основні категорії психології						
Тема 6. Походження і розвиток свідомості людини.	4	2	2	1	4	Поточне опитування, реферати, тестування
Тема 7. Неусвідомлювані психічні процеси.	4	2	4			
Тема 8. Діяльність як основна форма активності особистості. Поняття про особистість.	4	2	4	1		
Тема 9. Спілкування як між'суб'єктні взаємини	4	4	4			
Змістовий модуль 3. Сенсорно-перцептивна сфера особистості						
Тема 10. Відчуття як початкова ланка пізнавальних процесів	4	4	4	1	6	Поточне опитування, реферати, тестування
Тема 11. Сприймання: види та властивості.	4	4	4			
Тема 12. Пам'ять: теорії і закономірності функціонування.	4	4	4			
Тема 13. Уява і творчість.	2	4	4			
Тема 14. Мислення та інтелект	4	4	4	1		
Тема 15. Увага як форма організації психічної діяльності	4	4	4			
Змістовий модуль 4. Регулятивна та інструментальна функція психіки						
Тема 16. Емоції і почуття: їх роль в житті людини.	4	2	4	1	6	Поточне опитування, реферати, тестування
Тема 17. Поняття про волю і вольову поведінку.	4	4	4			
Тема 18. Особистість: загальна психологічна характеристика, структура, розвиток.	4	4	4			
Тема 19. Проблема типу темпераменту.	4	4	4			
Тема 20. Природа і сутність характеру.	2	4	4			
Тема 21. Задатки та здібності людини.	4	4	4			
Разом	76	74	78	8	20	

(заочна форма навчання)

Перелік тем	Кількість годин		
	Лекції	Практ. заняття	СРС
Змістовий модуль 1. Психологія як система знань. Психіка як предмет психології			
Тема 1. Предмет психології як науки, її завдання.	2	2	10
Тема 2. Принципи, методи та місце психології у структурі сучасних наук.			10
Тема 3. Становлення психології як науки.			10
Тема 4. Поняття про психіку.	2		8
Тема 5.Психіка у філогенезі та історіогенезі: розвиток психіки тварин.			8
Змістовий модуль 2.Основні категорії психології			
Тема 6.Походження і розвиток свідомості людини.		2	8
Тема 7. Неусвідомлювані психічні процеси.			8
Тема 8. Діяльність як основна форма активності особистості. Поняття про особистість.	2		8
Тема 9. Спілкування як між'субектні взаємини	2		8
Змістовий модуль 3. Сенсорно-перцептивна сфера особистості			
Тема 10. Відчуття як початкова ланка пізнавальних процесів	2	2	12
Тема 11. Сприймання: види та властивості.			12
Тема 12. Пам'ять: теорії і закономірності функціонування.			12
Тема 13. Уява і творчість.	2		12
Тема 14. Мислення та інтелект			12
Тема 15. Увага як форма організації психічної діяльності			12
Змістовий модуль 4. Регулятивна та інструментальна функція психіки			
Тема 16. Емоції і почуття: їх роль в житті людини		2	10
Тема 17. Поняття про волю і вольову поведінку.			10
Тема 18. Особистість: загальна психологічна характеристика, структура, розвиток.	2		12
Тема 19. Проблема типу темпераменту.			12
Тема 20. Природа і сутність характеру.	2		12
Тема 21. Задатки та здібності людини.			10
Разом	16	8	216

5. Тематика практичних занять з дисципліни «Загальна психологія»

Денна форма

Змістовий модуль 1. Психологія як система знань.

Практичне заняття 1-2

Тема. Предмет психології як науки, її завдання.

Мета: забезпечити оволодіння студентами основними категоріями психології, окреслити її та цілі і завдання.

Питання для обговорення:

1. Особливості та можливості психології.
2. Предмет, цілі і завдання сучасної психології.
3. Загальнопсихологічні категорії.
4. Класифікація психічних явищ: психічні процеси, стани, властивості.

Практичне заняття 3-4

Тема. Принципи, методи та місце психології у структурі сучасних наук.

Мета: розкрити основні методологічні засади психології як науки

Питання для обговорення:

1. Методологічні принципи психології (за О.М.Ткаченком).

2. Універсальні та спеціальні методи психологічного дослідження.
3. Основні групи психологічних методів: не експериментальні та експериментальні.
4. Взаємозв'язок психології і сучасних наук.

Практичне заняття 5-6

Тема. Становлення психології як науки.

Мета: висвітлити динаміку розвитку психологічної науки.

Питання для обговорення:

1. Основні підходи до визначення історичних етапів розвитку психологічної науки.
2. Психологія як наука про душу, свідомість, поведінку, психіку.
3. Етапи історичного поступу психології: міфологічний, філософський, науковий.
4. Культурологічний підхід у тлумаченні історії психології В. А. Роменця.

Практичне заняття 7-8

Тема. Поняття про психіку.

Мета: розкрити структурні і динамічні особливості психічної організації людини і тварини.

Питання для обговорення:

1. Психіка як властивість високоорганізованої живої матерії.
2. Природа і механізми психічних явищ.
3. Поведінка як процес пристосування до умов зовнішнього середовища.
4. Свідомість як вищий рівень психічного відображення.
5. Основні функції психіки.

Практичне заняття 9

Тема. Психіка у філогенезі та історіогенезі: розвиток психіки тварин.

Мета: розкрити особливості філогенетичного та онтогенетичного розвитку психіки.

Питання для обговорення:

1. Розвиток психіки тварин.
2. Інстинктивна поведінка тварин і стадія елементарної поведінки.
3. Стадія навичок і предметного сприйняття, її основні особливості.
4. Стадія інтелектуальної поведінки, її основні особливості.

Змістовий модуль 2. Основні категорії психології

Практичне заняття 10

Тема. Походження і розвиток свідомості людини.

Мета: розкрити процесуально-динамічні особливості становлення свідомості людини.

Питання для обговорення:

1. Поняття про свідомість.
2. Культурно-історична концепція розвитку психіки людини.
3. Поняття про вищі психічні функції в концепції Л.С.Виготського.
4. Співвідношення психічних явищ і роботи мозку.
5. Теорія умовно-рефлекторного вчення І.П.Павлова.

Практичне заняття 11

Тема. Неусвідомлювані психічні процеси.

Мета: розкрити загальну характеристику проблеми неусвідомлюваних психічних явищ.

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика проблеми неусвідомлюваних психічних процесів.
2. Класифікація неусвідомлюваних процесів.
3. Концепція неусвідомлюваної установки Д. М. Узнадзе.
4. Дослідження неусвідомлюваних процесів З. Фройдом.

Практичне заняття 12

Тема. Діяльність як основна форма активності особистості.

Мета: розкрити структурні і динамічні особливості діяльності.

Питання для обговорення:

1. Активність і діяльність. Структура діяльності.
2. Екстеріоризація та інтеріоризація дій як етапи розвитку та основна форма

оволодіння діяльністю.

3. Поняття про навички, вміння, звички.
4. Основні види діяльності (ігрова, учбова, трудова) та їх порівняльна характеристика.

Практичне заняття 13-14

Тема. Спілкування як між'суб'єктні взаємини.

Мета: охарактеризувати види, функції, засоби, механізми спілкування.

Питання для обговорення:

1. Поняття про спілкування. Значення спілкування в розвитку особистості.
2. Вербальні та невербальні засоби спілкування.
3. Комунікативна, інтерактивна та перцептивна функції спілкування.
4. Рефлексія, ідентифікація, стереотипізація.
5. Сміслові бар'єри спілкування.

Змістовий модуль 3. Сенсорно-перцептивна сфера особистості

Практичне заняття 15-16

Тема. Відчуття як початкова ланка пізнавальних процесів.

Мета: розкрити види, функції, властивості, механізм функціонування відчуттів

Питання для обговорення:

1. Загальне поняття про відчуття.
2. Фізіологічні механізми відчуття.
3. Поняття про аналізатори. Рефлекторний характер аналізатора.
4. Види відчуттів.
5. Основні властивості і характеристики відчуттів.

Практичне заняття 17-18

Тема. Сприймання: види та властивості.

Мета: розкрити взаємозв'язок відчуття і сприйняття, охарактеризувати види, властивості, механізм функціонування сприймання.

Питання для обговорення:

1. Поняття про сприйняття.
2. Взаємозв'язок відчуття і сприйняття.
3. Фізіологічні механізми сприйняття.
4. Основні властивості і види сприйняття.

Практичне заняття 19-20

Тема. Пам'ять: теорії і закономірності функціонування.

Мета: розкрити види, процеси, властивості, механізми пам'яті.

Питання для обговорення:

1. Пам'ять як психічний процес.
2. Основні механізми пам'яті: запам'ятовування, збереження, впізнання і відтворення. Фізіологічні основи пам'яті.
3. Основні процеси і механізми пам'яті.
4. Основні види запам'ятовування.

Практичне заняття 21-22

Тема. Уява і творчість.

Мета: розкрити психологічні особливості процесу уяви.

Питання для обговорення:

1. Поняття про уяву, її види.
2. Феноменологія уяви, уява і творчість.
3. Мрія і практична діяльність.
4. Індивідуальні властивості уяви. Розвиток уяви.

Практичне заняття 23-24

Тема. Мислення та інтелект.

Мета: розкрити психологічні особливості функціонування мислення та інтелекту.

Питання для обговорення:

1. Поняття про мислення, його фізіологічні основи.

2. Форми мислення: поняття, судження та умовиводи.
3. Мисленнєві операції та їх характеристика.
4. Поняття про інтелект та основні підходи до його вивчення.

Практичне заняття 25-26

Тема. Увага як форма організації психічної діяльності.

Мета: розкрити психологічні особливості процесу уваги.

Питання для обговорення:

1. Увага як психічний феномен.
2. Основні характеристики уваги.
3. Класифікація теорій уваги.
4. Основні види уваги.

Змістовий модуль 4. Регулятивна та інструментальна функція психіки

Практичне заняття 27

Тема. Емоції і почуття: їх роль в житті людини.

Мета: розкрити психологічні особливості емоцій і почуттів.

Питання для обговорення:

1. Поняття про емоційне реагування, його види.
2. Фізіологічні основи емоцій.
3. Роль емоцій в житті людини.
4. Загальне уявлення про почуття. Характеристика різних видів почуття.

Практичне заняття 28-29

Тема. Поняття про волю і вольову поведінку.

Мета: розкрити психологічні особливості вольового процесу особистості.

Питання для обговорення:

1. Поняття про волю.
2. Мотиваційна сфера особистості та вольова діяльність.
3. Вольовий акт і його структура.
4. Вольові якості особистості та їх розвиток.

Практичне заняття 30-31

Тема: Особистість: загальна психологічна характеристика, структура, розвиток

Мета: розкрити ключові положення сучасної психології стосовно проблематики особистості.

Питання для обговорення:

1. Поняття про особистість в психології.
2. Основні теорії особистості.
3. Переконання та ідеали особистості.
4. Самооцінка та Я-концепція особистості.
5. Духовний потенціал особистості.

Практичне заняття 32-33

Тема. Проблема типу темпераменту.

Мета: розглянути темперамент як інструментальну функцію психіки та характеристику індивіда з боку динамічних особливостей.

Питання для обговорення:

1. Поняття про темперамент.
2. Фізіологічні механізми темпераменту (гуморальна, конституційна та психофізіологічна теорії).
3. Типи темпераментів, їх психологічна характеристика.
4. Основні властивості темпераменту: сенситивність, реактивність, активність, пластичність, ригідність, екстраверсія, інтроверсія, емоційна збудливість.

Практичне заняття 34-35

Тема. Природа і сутність характеру.

Мета: здійснити системно-діяльнісний аналіз поняття «характер».

Питання для обговорення:

1. Поняття про характер, його природа і сутність.

2. Феноменологія і типологія характеру.
3. Зв'язок характеру і темпераменту.
4. Виховання характеру. Проблема національного характеру.

Практичне заняття 36-37

Тема. Задатки та здібності людини.

Мета: розглянути здібності як особливий вимір психіки, критерієм якого є ступінь успішності діяльності.

Питання для обговорення:

1. Поняття про здібності, їх психологічна природа.
2. Характеристика видів здібностей. Загальні та спеціальні здібності.
3. Природа обдарованості. Зв'язок задатків та здібностей.
4. Розвиток і застосування здібностей.

Заочна форма

Практичне заняття № 1

Тема. Предмет психології як науки, її завдання та становлення. Принципи, методи та місце психології у структурі сучасних наук.

Мета: забезпечити оволодіння студентами основними категоріями психології, окреслити її цілі, завдання та становлення.

Питання для обговорення:

1. Предмет, цілі і завдання сучасної психології.
2. Методологічні принципи психології (за О.М.Ткаченком).
3. Основні групи психологічних методів.
4. Класифікація психічних явищ: психічні процеси, стани, властивості.
5. Етапи історичного поступу психології

Практичне заняття № 2

Тема. Поняття про психіку. Походження і розвиток свідомості людини. Неусвідомлювані психічні процеси.

Мета: розкрити процесуально-динамічні особливості становлення свідомості людини, розкрити загальну характеристику проблеми неусвідомлюваних психічних явищ

Питання для обговорення:

1. Основні функції психіки. Співвідношення психічних явищ і роботи мозку.
2. Культурно-історична концепція розвитку психіки людини.
3. Поняття про свідомість. Свідомість як вищий рівень психічного відображення.
4. Загальна характеристика проблеми неусвідомлюваних психічних процесів. Класифікація неусвідомлюваних процесів.
5. Концепція неусвідомлюваної установки Д. М. Узнадзе.
6. Дослідження неусвідомлюваних процесів З. Фройдом.

Практичне заняття № 3

Тема. Пізнавальні процеси особистості.

Мета: розкрити види, функції, властивості, механізм функціонування пізнавальних процесів.

Питання для обговорення:

1. Загальне поняття про відчуття, їх фізіологічні механізми. Види, властивості і характеристики відчуттів.
2. Поняття про сприймання, взаємозв'язок з відчуттями. Фізіологічні механізми, основні властивості і види сприймання.
3. Пам'ять як психічний процес, фізіологічні основи пам'яті, основні процеси і механізми пам'яті, види запам'ятовування.
4. Поняття про уяву, її види, розвиток. Уява і творчість. Мрія і практична діяльність. Індивідуальні властивості уяви.
5. Поняття про мислення, його форми, мисленнєві операції та їх характеристика. Поняття про інтелект та основні підходи до його вивчення.
6. Увага як психічний феномен. Основні характеристики уваги. Основні види

уваги.

Практичне заняття № 4

Тема. Особистість: загальна психологічна характеристика. Емоційно-вольова сфера особистості. Задатки та здібності людини.

Мета: розкрити ключові положення сучасної психології стосовно проблематики особистості.

Питання для обговорення:

1. Поняття про особистість в психології. Основні теорії особистості.
2. Мотиваційна сфера особистості та вольова діяльність.
3. Типи темпераментів, їх психологічна характеристика, фізіологічні механізми та основні властивості.
4. Поняття про характер, його природа і сутність, типологія. Зв'язок характеру і темпераменту.
5. Поняття про здібності, їх психологічна природа, характеристика, види. Зв'язок задатків та здібностей. Розвиток і застосування здібностей.

6. Самостійна робота студентів

Для успішного вивчення і засвоєння дисципліни «Загальна психологія» студенти повинні володіти значним обсягом інформації, частину якої вони отримують і опрацьовують шляхом самостійної роботи. Самостійна робота полягає в опрацюванні сучасної навчальної і наукової фахової літератури.

Мета: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Самостійна робота виконується студентом у формі «Портфоліо» підбору та складання власних структурно-логічних схем, таблиць, графіків, мислесхем, які відображають сутність теоретичних основ із загальної психології. Схеми необхідно розробити самостійно з кожної теми до практичного заняття. Для цього опрацьовується теоретичний лекційний матеріал, сучасні наукові літературні джерела, навчальні посібники з психології, довідково-енциклопедична література, публікації з проблем загальної психології у наукових журналах «Психологія і суспільство», «Габітус», «Психологія особистості», «Актуальні проблеми психології» та ін.

Відбір та структурування змісту для самостійної індивідуальної роботи відбувається за принципами модульності (змістової завершеності частини навчальної дисципліни); системності; креативності (формування у студентів навичок вирішення практичних задач не лише на репродуктивному, адаптивному, а й частково-пошуковому та творчому рівнях складності); компенсаторності (розширення «фонових» знань за рахунок орієнтації студентів на самостійний пошук і систематизацію додаткової інформації, нарощення «ядра» набутих професійно значущих знань із метою забезпечення повноти їх актуалізації),

Окрім складання структурно-логічних схем із вивчених тем дисципліни самостійна робота із загальної психології передбачає:

- підготовку комплексної доповіді із сучасних проблем загальної психології;
- складання глосарію категорій і понять із тематики загальної психології;
- моделювання різноманітних складних життєвих ситуацій та пропонування шляхів їх конструктивного вирішення засобами загальної психології;
- аналіз художнього фільму за психологічною тематикою;
- написання твору-роздуму на проблемну контраверсійну тему
- складання тестів з основних тем дисципліни, або написання і подання тез на студентську конференцію з сучасної проблематики загальної психології.

7. Тренінг з дисципліни

Тема: Розвиток пізнавальних та комунікативних навичок фахівця-психолога

Тренінг спрямований на вирішення наступних завдань:

- 1) сформувати у майбутніх фахівців чітке уявлення про професійне майбутнє,

оптимізувати життєві плани студентів

2) відпрацювати навички встановлення контакту, налагодження взаємодії з іншими, розширення навичок вербальної та невербальної комунікації

3) сприяти усвідомленню студентами своїх особистісних особливостей і творчих можливостей, унікальності власної Я-концепції, та Я-концепції іншої людини

4) розвивати творчі можливості студентів, їх вміння самостійно підбирати, komponувати і складати вправи для розвитку однієї з пізнавальних властивостей.

Даний тренінг складається із серій практичних вправ, під час виконання яких студенти можуть оволодіти необхідними інтерперсональними вміннями і практично використати набуті теоретичні знання.

Структура тренінгу

Частина тренінгу	Завдання тренінгу	Вправи
Вступна	Створити сприятливий психологічний простір. Засвоїти правила роботи групи. Налагодження прямого і зворотного зв'язку "учасник-група" і "група-учасник".	Знайомство. Правила. Розминка. Очікування. Вправи на рефлексію.
Основна	Оцінка рівня поінформованості щодо проблеми. Актуалізація проблеми та конкретних завдань для її вирішення. Надання інформації. Засвоєння знань. Формування умінь, навичок. Підведення підсумків щодо змісту роботи.	Інтерактивні техніки. Вправи на оцінку групових процесів, стану групи.
Заклучна	Підведення підсумків щодо процесу роботи. Оцінка отриманого досвіду. Налаштування учасників на атмосферу звичайного життя.	Вправи на рефлексію та відновлення сил учасників. Прощання.

Пропоновані вправи тренінгу

1. Вправа «Знайомство»

Мета: налагодженню контакту, налаштування на роботу.

2. Вправа «Видатні фахівці»

Мета: визначити знання студентів стосовно видатних історичних постатей в сфері психології.

3. Вправа «Квіз термінів»

Мета: визначити теоретичні знання студентів-психологів в ігровій формі з дисципліни «Загальна психологія».

4. Вправа «Мозковий штурм»

Мета: знайти всі можливі способи вирішення запропонованих ситуацій.

5. Вправа «Сильні сторони та зони розвитку»

Мета: підвищення впевненості в собі, у своїх силах.

6. Вправа «Проведення фрагменту власного тренінгу розвитку пізнавальних здібностей особистості»

Мета: актуалізувати творчі здібності студентів, їх мисленнєві здатності та сприяння формування адекватної самооцінки як майбутнього фахівця

7. Завершення тренінгу «Рефлексія»

Мета: отримання зворотнього зв'язку про роботу, окреслити зони розвитку учасників тренінгу.

8. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Загальна психологія» використовуються наступні засоби оцінювання навчальної роботи студентів:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

- залікове модульне тестування та опитування;
- підсумковий екзамен

9. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Загальна психологія» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

1 семестр

Для заліку

Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	Модуль 4
20%	20%	20%	20%	5%	15%
Поточне оцінювання	Модульний контроль	Поточне оцінювання	Модульний контроль	Тренінг	Самостійна робота
Оцінка за поточне опитування визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих за теми 1–5 на 1–9 практичних заняттях).	Модульна робота, яка охоплює теми 1–5. Тестові завдання (10 тестів по 2 бали за тест) – макс. 20 балів. Задача - 30 балів, Теоретичні (проблемні) питання (два питання по 25 балів) - макс. 50 балів.	Оцінка за поточне опитування визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих за теми 6–9 на 10–14 практичних заняттях).	Модульна робота, яка охоплює теми 6–9. Тестові завдання (10 тестів по 2 бали за тест) – макс. 20 балів. Задача - 30 балів, Теоретичні (проблемні) питання (два питання по 25 балів) - макс. 50 балів.	Визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час тренінгу	1. Написання і захист доповіді із актуальних проблем сучасної загальної психології. 2. Оформлення глосарію основних понять з вивчених тем Написання твору-роздуму (есе)

2 семестр

Для екзамену

Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	Модуль 4	Модуль 5
10%	10%	10%	10%	5%	15%	40%
Поточне опитування	Модульний контроль 1	Поточне опитування	Модульний контроль 2	Тренінги	Самостійна робота	Екзамен
Оцінка за поточне опитування визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих за теми 10–15 на 15–26 практичних заняттях).	Модульна робота, яка охоплює теми 10–15. Тестові завдання (10 тестів по 2 бали за тест) – макс. 20 балів. Задача - 30 балів. Теоретичні (проблемні) питання (два питання по 25 балів) - макс. 50 балів.	Оцінка за поточне опитування визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих за теми 16–21 на 27–37 практичних заняттях).	Модульна робота, яка охоплює теми 16–21. Тестові завдання (10 тестів по 2 бали за тест) – макс. 20 балів. Задача - 30 балів. Теоретичні (проблемні) питання (два питання по 25 балів) - макс. 50 балів.	Визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час тренінгу	1. Складання структурно-логічних схем 2. Оформлення глосарію основних понять 3. Підготовка комплексної доповіді 4. Аналіз художнього фільму за психологічною тематикою	10 тестів по 2 бали 2 теоретичні запитання по 40 балів

Шкала оцінювання:

За шкалою ЗУНУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	задовільно	D (задовільно)
60–64		E (достатньо)
35–59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1–34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

Поточне опитування під час заняття:

90–100 балів – у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань;

75–89 балів – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки;

65–74 бали – в цілому володіє навчальним матеріалом та викладає його основний зміст, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

60–64 бали – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його викладає, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань, допускаючи при цьому суттєві неточності;

1–59 балів – не володіє навчальним матеріалом, не розкриває зміст теоретичних питань.

Підсумкова оцінка за поточне опитування кожного модуля визначається як середнє арифметичне оцінок, отриманих під час занять в межах кожного модуля.

Тренінг:

90–100 балів – у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його використовує під час виконання завдань тренінгу, виявляє творчий підхід до виконання завдань;

75–89 балів – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, але при виконанні окремих завдань тренінгу не вистачає достатньої глибини та аргументації його використання, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки, загалом виявляє творчий підхід до виконання завдань;

65–74 бали – в цілому володіє навчальним матеріалом та загалом його використовує при виконанні завдань тренінгу, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому суттєві неточності та помилки, в окремих моментах виявляє творчий підхід до виконання завдань;

60–64 бали – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його використовує, недостатньо розкриває зміст завдань тренінгу, допускаючи при цьому суттєві неточності, не виявляє творчого підходу до виконання завдань;

1–59 – не володіє навчальним матеріалом, не розкриває зміст завдань тренінгу, не бере участі у колективних завданнях під час проведення тренінгу.

Самостійна робота:

90–100 балів – зміст самостійної роботи повністю відповідає встановленим вимогам, містить елементи самостійного дослідження, свідчить про високий рівень опанування навчального матеріалу, студент на високому рівні виявляє творчий підхід до виконання завдань;

75–89 балів – зміст самостійної роботи в основному відповідає встановленим вимогам, можуть бути несуттєві недопрацювання за окремими завданнями, свідчить про належний рівень опанування навчального матеріалу, студент належно виявляє творчий підхід до виконання завдань;

60–74 балів – поставлені завдання виконані на недостатньому рівні; наведені авторські напрацювання є загальними і слабо обґрунтованими, свідчать про недостатній рівень опанування навчального матеріалу; студент припускається значних помилок у виконанні завдань, в окремих моментах виявляє творчий підхід до виконання завдань;

1–59 балів – завдання практично не виконані; відсутні авторські напрацювання; грубі помилки у вирішенні завдань роботи, що свідчать про низький рівень опанування навчального матеріалу; студент не виявляє творчого підходу до виконання завдань.

Модульна робота, екзамен – види контролю, при яких засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу оцінюється від 0 до 100 балів як сума балів за виконані завдання.

Екзаменаційний білет складається із: *тестів*: 10 тестів, за правильну відповідь на кожен із яких студент може отримати 2 бали, що в підсумку дає максимально 20 балів; *теоретичних (проблемних) питань*: 2 теоретичні питання, за відповідь на кожне з яких студент може отримати від 0 до 40 балів, що в підсумку дає максимально 80 балів.

30–40 балів – у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, всебічно, самостійно та аргументовано його викладає під час відповіді, глибоко та всебічно розкриває зміст завдання.

10–29 балів – у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, правильно інтерпретує поставлену проблему, але на додаткові контрольні запитання відсутня повна відповідь, допускає несуттєві неточності та фрагментарно (без аргументації) розкриває питання.

1–9 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не в повному обсязі, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його викладає, недостатньо розкриває зміст завдання, допускаючи при цьому суттєві неточності, відповіді на запитання нечіткі.

10. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

	Найменування	Номер теми
	Мультимедійний проектор	1-21
	Проекційний екран	1-21
	Комунікаційне програмне забезпечення (Google Chrome, Firefox)	1-21
	Наявність доступу до мережі Інтернет	1-21
	Персональні комп'ютери, ноутбук.	1-21
	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі он-лайн (за необхідності)	1-21
	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	1-21
	Програмне забезпечення: ОС Windows	1-21
	Інструменти Microsoft Office (Word; Excel; Power Point і т. і.)	1-21

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Бригадир М.Б., Бугерко Я.М., Ревасевич І.С. Загальна психологія. Збірник кейсів: навч.-метод. посіб. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2017. 35 с.
2. Бугерко Я., Гірняк Г. Майбутнє психології: від природничої науки до сфери

миследіяльності. *Психологія і суспільство*. 2021. № 2. С. 192-203.

3. Бугерко Я. Ресурний підхід в сучасній психології. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. Вип.3. С.79-84.

4. Бугерко Я. Рефлексія в організації мисленнєво-пошукового процесу ухвалення рішень у проблемно-навчальній ситуації. *Журнал сучасної психології*. 2025, вип.2 (37) С.9-17.

5. Бугерко Я. Вплив ціннісних орієнтацій на професійний розвиток фахівців соціогуманітарного профілю. *Журнал сучасної психології*. 2024. 1(32) С.15-22.

6. Варій М. Й. Загальна психологія.: підр. [для студ. вищ. навч. закл.] 3-тє вид. URL:http://document.kdu.edu.ua/info_zab/053_425.pdf

7. Волошина В.В., Долинська Л.В., Ставицька С.О., Темрук О.В. Загальна психологія:Практикум: Навч. Посібник. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk685984.pdf>

8. Дуткевич Т.В. Загальна психологія. Теоретичний курс. Київ : ЦНЛ, 2020. 388 с.

9. Ільїна Н.М. Загальна психологія в екзаменаційних питаннях і відповідях. Навч. посіб. Київ : «Університетська книга», 2018. 239 с.

10. Колобич О. П. Загальна психологія. Навчально-методичний посібник. Львів, 2018. 172 с. <https://pedcollege.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/pidruchnyk-2018-kolobych-R7.pdf>

11. Максименко С. Д. Загальна психологія : навчальний посібник. 3-тє вид., перероблене та доповнене. Київ : ЦУЛ, 2018. 272 с.

12. Максименко С.Д., Соловієнко В.О. Загальна психологія: Навч.посібник. Київ : МАУП.URL: http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/627/Maksimenko_S.D._Zagal'na_psihologiya.pdf

13. Методологія і психологія гуманітарного пізнання. До 25-річчя наукової школи професора А.В.Фурмана : колективна монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2019, 998 с.

14. НМК дисципліни Загальна психологія / Укладач Я.Бугерко. Тернопіль. Moodle ЗУНУ, 2024.

15. Савчин М. В. Загальна психологія. ВЦ «Академія», 2020. 344 с.

16. Фурман А.В. Категорійна матриця теоретичної психології. *Психологія і суспільство*. 2020. № 2, С.13-51.

17. Valsiner Jaan. General human psychology. New York, NY, USA: Springer, 2021. 321 p.

18. Solms Mark. New project for a scientific psychology: General scheme. *Neuropsychanalysis*. 2020. 22.1-2. P. 5-35.

19. Spencer Herbert. *The principles of psychology*. Princeton University Press, 2021.

20. Von Bertalanffy Ludwig. General system theory and psychology. *Toward Unification in Psychology*. University of Toronto Press, 2019. P. 219-224.

21. Hollingworth, Harry Levi, and Albert Theodore Poffenberger. *Applied psychology*. D.Appleton, 2020.